

Mielőtt útnak indultam, így összegeztem magamban az esetet: adva van a fiatal, csinos titkárnő. Az igazságtalanság vele történt, őt kell tehát először megkeresnem. A titkárnőt ugyanis kidobták az állásából. Kidobták első fokon, kidobták második fokon, és jóváhagyták felső fokon. A jegyzőkönyvben ennyi az indoklás: „renitens magatartása miatt.” Rossz nyelvek szerint arról van szó, hogy bár nem volt szívtelen teremtetés, bizonyos szolgáltatásokat következetesen megtagadott bizonyos főnököktől. Meg különben is fiatal volt, túl fiatal, sőt legfiatalabb a nők között. Cipőt, táskáit Pesten vásárolta, pulóverjeit külföldről hozatta és másnaponként fésültette a haját. A nők irigylték, azok is, akik házra gyűjtöttek, meg azok is, akik autóra gyűjtöttek és emiatt hároméves pulóverekben jártak, olcsó cipőket vásároltak. Közakaratóból dobta ki a titkárnőt.

A végrehajtást, jogi alátámasztást, aláírást egy Bodza nevű jogtanácsosra bízta. Bodza tudta, hogy a titkárnő ok nélkül tesz ki az utcára. Tudta mint jogász, talán úgy is tudta, mint ember. S mivel ő is csak ember volt, teljesítette a főnök szemhunyorító akaratát. Szerete az ügyben egészen jelentéktelen, végrehajtó közeget csupán, aki — mint mondani szokták — nem tehetett másképp. A szálak tőle a főnökhöz vezetnek, sőt több főnökhöz, egészen addig a főnökhöz, akinek idős, csúnya, és csöppet se renitenskedő sógora a kidobott titkárnő helyére került. Világos képlet, a visszaélés annyira szembeeszköz, hogy szinte azonnal megírhatnám. A becsület azonban úgy kívánja, hogy előbb személyesen is találkozzam a szereplőkkel. A fiatal, csinos, kidobott titkárnővel elsősorban, mert neki kell igazságot szolgáltatni. Elővettem a cédulát amire nevét, és címét följegyeztem. Orosz Magda, Tisza u. 7/b., telefon nincs. Valószínűleg otthon találok, hiszen egyelőre állástalan.

Mekszoktam, hogy a szerkesztőség eljuttatott panaszok többnyire idős emberek. Betegek, akik több segélyt vártak; öregasszonyok, akik lakótársuktól szabadulnának; albérlők, főbérlők, nyugdíjasok, mániákusok, szóval olyanok, akik ráérnek panaszkodni. A fiatalabbak inkább továbbverekednek a maguk igazáért, vagy nem bíznak benne, hogy az újságíró többet tehet náluk, vagy egyszerűen munkahelyükről egyenesen a bölcsődébe sietnek, s nincs rá idejük, hogy útbá ejtsék a szerkesztőséget. Orosz Magda se nekem panaszkolt el a baját, véletlenül jutottam hozzá, s még abban sem vagyok biztos, hogy szívesen veszi segítő szándékomat. Abban azonban biztos vagyok, hogy az újságíró nem mehet el tétlenül Orosz Magda mellett, s ha már újságíró, meg kell próbálnia szembeszállni egy vállalat kávézagú ellenszenvével. Mert így messziről, ha csak békés információkért fordulunk hozzájuk, nagyon barátságosak ezek a kávézagú irodák. Csupa készség és mosoly az iroda, ha „itt van az elvtárs a sajtótól”, és igazán öröm beülni a főnök reprezentatív foteljába, hogy a jó erős kávé mellett a jövő évi felújításokról beszéljünk. Nincs ennél kényelmesebb munka, akárki megírhatja. De ha nem ilyen jólfészült kérdésekkel keressük meg az irodát, ha nem arra vagyunk kíváncsiak, hogy hány forintból építenek új ebédlő heliséget, akkor csupa fullánk lesz az iroda, gombostűk állnak ki a reprezentatív fotelból, s méreg olvad a feketében cukor helyett.

Égy tüzeltem magam, amíg a Tisza utcát kerestem, mert — szegéllem bevallani — nem volt kedvem fölkeresni Orosz Magda igazságát. Nem a fullánk, mérgező irodától ijedtem meg, legalább úgy ismertem már, mint a másikat: a készségeset, mosolygót, kávézagút. Csak egyszerűen nem ébredt fel bennem az igazságkereső indulat. Már pedig nélkülül nem tudok segíteni Orosz Magdán. Valahogy nem érdekelt ez a lány, aki szép és csinos, és előbb-utóbb úgyszólván a talpára esik. És minél kevésbé érdekelt ő, annál jobban érdekelt az ügy másik, teljesen jelentéktelen

ötlet-hatást kimarkolt belőle. — Legközelebb majd meghálálom — ígérte, de ilyesmire sohasem került sor. A plajbásszát is mindig otthon felede. Ha föl akart jegyezni valamit, a mienket kérte el.

— Add már ide egy pillanatra.

Használat után szórakozottan a szivarzsebébe dugta.

Ezért nem is haragudtunk rá, utóvégre jómagunk is ott lopkodtuk a ceruzát, ahol értük, a városi hivatalok íróasztalán pedig nyitott cigarettás doboz várt mind az újságírókra. A nehezítésnek egészen más oka volt.

— Az igazi jó újságíró nem a hivatalokban, nem a városháza folyosóin tékozolja az idejét — oktatgatott allandóan bennünket — mert a riport, a szenzáció az utcán terem. Ha végigmegyek a piacon, annyi érdekes anyagot gyűjthetek, amennyit két hét alatt sem kaparhattok össze a városházán.

Ő maga be is tartotta ezt az alapszabályt. Ritka vendég volt a városházán, ha jött, akkor is csak úgy két óra felé kapaszkodott fel a márványlépcsőn, de nem vizitelt sohasem végig a tanácsnokokat, meg a polgármestert, hanem bennünket környézett meg.

— Adjatok már valami anyagot öreg kollégáimnak — könyörgött szívhez szóló hangon —, legközelebb tőlem kaptok óriási szenzációkat.

Eleinte kollégáimnak lediktáltuk neki aznap gyűjtésünk minden eredményét, elmondtuk, hogy ki milyen deputációt vezetett a polgármesterhez, hol szerelnek föl új utcánálakat, mennyivel emelkedik a gáz és a villany árát, mikor kap új burkolatot a közúti hid. Csereanyagot viszont soha, még véletlenül sem kaptunk tőle.

Egyzer aztán fellázadtunk. Elhatároztuk, hogy kegyetlenül megleckéztetjük. Valami nagy szenzációt főzünk ki, amiből persze egyetlen szó sem lesz igaz, de beugratjuk vele. Így tanítjuk meg mörsere.

FENÁKEL JUDIT

A végrehajtó

len szereplője, a végrehajtó közege, az a Bodza nevű jogász aki igazán nem tehetett másképp. És míg az újságíró kötelességtudó sietséggel kereste Orosz Magdát a Tisza utcában, az író folyton a háta mögé pislogott, hátha véletlenül meglátja ezt a kis beosztottat, ezt a doktor Bodzát. Már egészen közel jártam a Tisza utca 7/b számú házhoz, már ki tudtam válogatni a többi ház közül, láttam, hogy sárgás színű, emeletes, még a régi-módi ügyetlen helykihasználással épült. S akkor, mielőtt kezdem a kilincsre tettem, hirtelen megdondítottam magam. Hátatfordítottam a Tisza utca 7/b-nek. Orosz Magdának — aki talán már engem lesett az ablakból — és egyenesen az irodába siettem, hogy megnézzem magamnak Orosz Magda helyett Bodza Lajos jogtanácsost. Nem ilyennek képzeltem. Azt hittem idősebb, pocakosabb, megállapodottabb. Azt hittem, idősnek, pocakosnak jobban illene a jogtanácsosság, meg a végrehajtó közege. De ő fiatal volt, alig túl a harmincon. Amellett elegáns, nemcsak hordta, viselte is a ruhát, s az arca már kora tavasszal barnára napozott.

— Dr. Bodza?

— Parancsoljon — hajolt meg minden csodálkozás nélkül, mintha éppen engem várt volna. Most elő kellett volna hoznodnom Orosz Magda ügyével. De ahelyett, hogy miért írta alá Orosz Magda elbocsátó papírját, ezt kérdeztem.

— Ilyen korán kezd a strand-szezont? — Van egy motorcsónakom — válaszolt készségesen. — Ez a szenvedélyem.

— Rokonszenves szenvedély — mondtam, inkább azért, hogy időt nyerjek.

— Az egyetlen — mosolygott büszkén. Figyelmesen végignéztam megegyeszer.

— És a nők?

Ehhez a külsőhöz illettek a szén feltűnő nők, akik sok festéket használnak és magas kontyba tornyozzák a hajukat.

— Elváltam.

A jogtanácsost, aki nem tehetett másképp, családosnak képzeltem. A családok általában nem tehetnek másképp.

— Szóval egyedül él?

— Egészen egyedül.

— Albérlet?

— Főbérlet. Kétszoba-összkomfort.

— Gyerek?

— Szerencsére még időben észbekaptunk.

— Tehát nincs.

— A gyerek úgy jó, ha a másé.

A napbarnított arcú, jófogú emberek szépen nevetnek. Egészség árad a nevetésükből.

— Magát biztosan sokan irigylik?

— Vállalt vont.

— Nem tudom.

— Orosz Magdát is sokan irigyelték.

Elkomorodott, de nem túlságosan. Csak annyira, amennyire mindenki elkomorodik, ha magánbeszélgetés közben a munkájával vegzálják.

— A csinos nőket sokan irigylik — mondta tárgyilagosan. — És nálunk ő volt az egyetlen csinos nő.

— És volt bűne?

Könnyű, lezser vállvonás, amolyan sportos mozdulat.

— Lehetséges.

— Maga csak tudja, hogy mi volt a bűne?

— Az ilyen lány — tért ki a válasz elől — menjen el manőkennek.

— Nem mehet minden csinos lány manőkennek.

Szétárt a kariát, s ez annyit jelentett, „sajnálom, többet nem mondhatok”.

— Orosz Magdát jogellenesen elbocsátották. Gondolom, ezt maga jobban tudja nálam.

— Nézze, ez nem olyan egyszerű — magyarázta indulat nélkül. — Minden munkahelyen vannak nemkívánatos emberek.

— Kinek nemkívánatosak?

— Például a főnökek, valamelyik főnökek. Ezek persze kifogástalan munkatársak is lehetnek, és más helyen esetleg nagyszerűen beválnak. Orosz Magdát a paragrafusok szerint nem kellett volna elküldeni. Ezt azért szögeztem le, nehogy a rendelkezésekre emlékeztessen. Elég jól tudom a szakmát, és ha rám bíznák Orosz Magda visszahelyezését, nem lenne nehéz dolgom.

— Csak hogy magára mást bíztak.

— Pontosan erről van szó. Nekem arra volt utasításom, hogy menesztetni kell.

— Jobb meggyőződése ellenére?

— És a paragrafusok ellenére. Egyébként a meggyőződésemre senki se kíváncsi.

— Kifejezett utasítást kapott?

— Ne lovalogoljon szavakon.

— Mégis?

— Olyan megbízást kaptam, ami egyenértékű az utasítással.

— Éspedig?

— A főnököm rám szokta bízni a rázós ügyeket.

— És ez rázott?

— Rázott. Éppen a jogi megalapozatlansága miatt.

— Figyelmeztette erre a főnökét?

— Főlölesleg lett volna. Ezt ő ugyanúgy tudta, mint én.

— Maga nem szerette Orosz Magdát?

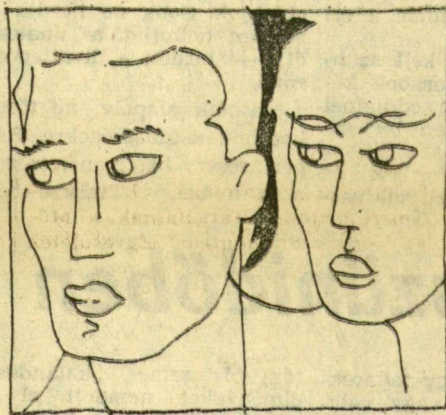
— En a kollégáimat általában se nem szeretem, se nem utálom. Elviselem őket.

— Magdát is elviselte?

— Elég jól elviseltem.

— Nem sajnálta?

— Különösebben nem. Voltak nála csú-

(Fehér Kálmán rajza)

nyább ügyeim is. Magda egy hónapon belül elhelyezkedik, ebben biztos vagyok. Jó kávét főz, és gépelni is tud. Sőt szorult helyzetben gyorsítani is. Nem lóbogott benne a munkaláz, de azért elintézte, amit kellett.

— Most saját maga ellen érvel.

— Ez magánbeszélgetés, nem? Hivatalosan tudok másképp is.

— Akkor most beszéljen hivatalosan.

Arconásai átrendeződtek. Ahogy most rámnézett, szívtelen, sőt, szintelen tekintettel, emlékeztetett az én elképzelt jogtanácsosomra. Még a teste is megereszkedett, mintha belül már készülődne a pocakja.

— Viselkedésében mindig volt valami kihívó, mintha a szépségével akárkit megfőzhetne. A kollégákban, a főnökeiben elsősorban a férfit látta, márpedig ezt egy dolgozó nő nem engedheti meg magának a munkahelyén. Egész magatartása, a feltűnő ruhák, a drága francia parfümök, az a buzgalom, ahogy az utolsó divatot kergette, nyugtalanságot keltett az irodában. Valósággal lenézte azokat, akik a páváskodásban nem tudtak vele lépést tartani. A kártársnői mind komoly családlányok, csupa kispénzű tisztviselő és tisztviselő-feleség, nem is álmódhattak olyan pulóverekről, cipőkről, mint amilyeneket ő havonként megvásárolt magának. Alapos gyanú merült fel arra is, hogy nem tisztességes úton jut hozzá ezekhez a holmikhoz.

— Nagyon csúnya dolog — szakítottam félbe. — Ezért kellett kidobni az állásából?

— Esetleg.

— Mi az, hogy esetleg?

— Esetleg ki kellett dobni, ha a helyzete tarthatatlanná vált.

— Mikor vált tarthatatlanná a helyzete? Amikor az egyik főnök sógoránéjének állás kellett?

— Elnevette magát.

— Erre a kérdésre csak magánbeszélgetésben válaszolhatok.

— A főnöke bizonyára elégedett magával.

— Nem panaszkodhatom.

— Sok hasonló ügyét vitte keresztül?

— Volt néhány.

— Sose tiltakozott?

— Ne gyegeksekden. Engem azért al-

kalmaznak, hogy megcsináljam, amit mondanak. Kicsi vagyok ahhoz, hogy külön véleményem legyen.

— Aztán van?

— Itt hordom a belső zsebemben, a személyi irataim, a fésűm, meg az anyám levele mellett.

— De hiszen ez nem katonaság, ahol a parancsot mindenáron teljesíteni kell.

— Elnéző mosolygással mért végig.

— Ha én nem teljesítem, majd teljesíti más. Méghozzá az én helyemen teljesíti.

— Tehát ha nem viszi keresztül Orosz Magda elbocsátását, maga repül?

— Orosz Magda után még nem. Hiszen ez nem katonaság. De a második, harmadik Orosz Magda után rám is sor kerülhet.

— Nos és aztán? Mostanában nagy szükség van ügyes jogászokra. Azt a rövid időt majds csak kihúzná valahogy.

— És minek tépjem magam reménytelen dolgokért, mikor a másik kollega úgy is teljesítené a parancsot. Az utasítást, ha úgy tetszik. Ez kevésbé katonaság. Nem egyszerűbb, ha lázongás, álláskeresés, állandó idegeskedés helyett úgy dolgozom, ahogy elvárják tőlem?

— De — bólintottam ingerülten —, valóban egyszerűbb.

Semmi kedvem se volt folytatni ezt a beszélgetést. Már úgyis csak önmagunkat ismételtük.

Mosolyogva búcsúzott tőlem. Azt mondta, ha bármilyen felvilágosításra van szükségem, szívesen rendelkezésemre áll. Megköszöntem. Aztán azt is mondta, hogy örült a szerencsének. Miféle szerencsének?

Annak, hogy megismerkedtünk. Nagyon kedves — mondtam. Még azt is mondta, hogy mindig örömeire szolgál, ha kellemesen elbeszélgethet valakivel. Ő ugyan a magányt kedveli, ezért vásárolta a motorcsónakot is, de néha jólesik hallania a mások hangját.

— Most meghallotta?

— Természetesen.

— No, és?

Csodálkozva villant rám.

— És semmi.

Ma már nem juthattam el Orosz Magdához és talán holnap se jutok el hozzá.

Rosszul télt a napom. Semmit se végeztem, ráadásul a kedvem is elromlott.

gyöngye, évi bérként mégis többet ajánlanak föl érte, mint amennyit a város legtelevényebb termőföldjeiért kap. Ezen a haszontalan vizállásos területen rizst akarnak termelni. Akklimatizált rizsmagvakat hoztak magukkal Kínából, és biztosak benne, hogy földhasználatukkal valóságos Kanaánra változtatják az egész Fehért. Beadványukból szó szerinti idézeteket is diktáltunk a lázasan jegyzető Tóni bácsinak. Végül fogadtuk vele azt is, hogy a polgármester nagy örömmel közzétette az ajánlatot, megígérte a két törzstisztnek, hogy azt soron kívül, pártoló javaslattal terjeszti a tanács elé.

Másnap reggel a Szegedi Friss Újság első oldalán, hatalmas, egész oldal szélességű címmel megjelent a szenzáció úgy, ahogy lediktáltuk.

Szegeden akkortájt négy vagy öt napilap jelent meg, de a szenzációt csak a Szegedi Friss Újság közölte, amiből Újlaki Antal rögtön láthatta, hogy komiszul beugratott. Gyöngye vigasz lehetett számára, hogy a fővárosi lapok átvették a Friss Újság szenzációját, de egész Szeged harsány mulatott rajta. Mi persze hetekig bújtunk a Tesvir elől, mert — ki tudja — hátha a Gárdonyi eset óta titokban már összebarátkozott a párbajkarddal.

Igazi elégtételhez, igazoláshoz csak évek múlva jutott volna, ha — megéri. De nem érte meg. 1921 októberében hírtelen meghalt, aránylag fiatalon, alig ötvennégy éves korában. A harmincas évek elején — mintha az élet csaknem szóról szóra valóra akarta volna váltani azt, amit az újságírók szabadjára engedett fantáziája agyalt ki — két orosz fogságból szabadult katonatiszt jelentkezett a szegedi városházán és engedélyt kért arra, hogy a Fehért egy alkalmas szögletében a Kínából hozott speciális rizsmagvakkal rizstermelési kísérleteket végezzen. Az engedélyt meg is kapták és a következő nyáron már rizsaratás volt a szegedi szíken.